

# HET KRINGGESPREK

## Achtergrond

Het kringgesprek is een didactische werkvorm die men bij de 'gespreksvormen' kan plaatsen. De interactie voorloopt tussen alle leerlingen onderling. De leerkracht treedt op als begeleider. De leerlingen kiezen zelf het gespreksonderwerp.

In elke school kan een leerkracht een kringgesprek houden, maar het komt meer voor in 'methodescholen'. Een methodeschool is een school met een typische filosofische en ideologische achtergrond. Er wordt ook een uitgesproken mens- en maatschappijbeeld nagestreefd. Methodescholen hebben een vernieuwende klaspraktijk en bieden onderwijs aan volgens een bijzondere methode. Zij baseren zich daarbij op bestaande pedagogische ideeën, zoals bv. Dalton, Freinet (zie ook bijlage 3), Steiner, Montessori, Jenaplan en Decroly, of ze werken volgens het model van het ErvaringsGericht Onderwijs (EGO).

In Freinetscholen werkt men vaak a.d.h.v. het kringgesprek, de Nederlandse Freinetbeweging motiveert dit als volgt :

“De kring is de spil waar de dagelijkse organisatie om draait. Iedere ochtend en middag begint er mee. Teksten worden voorgelezen, meegebrachte spullen getoond en besproken, werk wordt afgesproken en georganiseerd. Leerlingen leren omgaan met momenten van vreugde, feest en verdriet, met vriendschap en ontrouw. Het gaat om samen doen, samen leren, samen beleven, om plannen maken en met elkaar zorgen voor een goede werksfeer. [...]

Leerlingen leren praten en luisteren, ze leren kiezen, afspraken maken en zich aan regels houden. Het gaat om verslag uit brengen, het bespreken van gemaakt werk en het opdoen van nieuwe ideeën. Ook worden er binnen veilige grenzen van de kring conflicten doorgenomen en verantwoordelijkheden voor de goede gang van zaken verdeeld. Alle zaken die het leven in de groep betreffen komen aan bod. Iedereen wordt serieus genomen en praat zoveel mogelijk mee op voet van gelijkheid.” (bron : De Freinetbeweging Nederland, 'Kringgesprek')

## Soorten

- vrije praatronde, vertelkring, boekenkring, observatiekring, verslagkring, actualiteitenkring, themakring, tekstenkring, eindkring, ...
- klassenraad (Freinet) (zie bijlage 1)
- l'entretien du matin / le quoi de neuf ? / causette (Freinet) (zie bijlage 2)

## Richtlijnen voor ons eerste gesprek

- stap 1. Aanduiden van een voorzitter/gespreksleider en een verslagnemer.
- stap 2. Bespreken : Wat is een kringgesprek ?
- stap 3. Hoe zien de studenten 'hun kringgesprek' ?  
*Te bespreken: gesprek in grote groep of in 2 (vaste ?) deelgroepen ?*
- stap 4. Studenten maken zelf afspraken over het verloop van het kringgesprek.
- stap 5. Mijn afspraken : \* 5 studenten helpen mij om kring op te bouwen en af te breken
  - \* elk gesprek duurt 30 minuten
  - \* we respecteren elkaar
  - \* wat hier gezegd wordt, 'blijft onder ons'
  - \* van elke gesprek volgt een verslag op Chamilo (zie sjabloon)

## Bronnen

Lees ook (zie verder 'Bijlagen' en ook aparte teksten op Chamilo):

- Bijlage 1 : Het Onvergetelijke Klasavontuur, 'De klassenraad: basis voor een democratische klaswerking', (Het Onvergetelijke Klasavontuur is een realisatie van freinetschool De Kring te Antwerpen Berchem ([www.de-kring.com](http://www.de-kring.com))). Dit unieke kinderboek door en voor kinderen is een project dat gemaakt werd volgens de inzichten van Freinet en de institutionele pedagogie., <http://www.klasavontuur.be/freinet.htm#kring>
- Bijlage 2 : ICEM (Institut Coöperatif de l'École Moderne), 'L'entretien du matin' <http://www.freinet.org/icem/dept/idem83/dpf/comment/exprcom/entretie.html>, (à partir d'un travail réalisé par Nicolas Go - département de philosophie et Sciences de l'éducation - IUFM de Nice - centre de Draguignan "initiation aux techniques pédagogiques")
- Art de Co, training en groei in het onderwijs, 'Lord of the kring', [www.artdc.be](http://www.artdc.be), [cotrain@skynet.be](mailto:cotrain@skynet.be)
- De Freinetbeweging Nederland, 'Kringgesprek', <http://www.freinet.nl/cms/upload/docs/kringgesprek.pdf>

## **Bijlage 1 : De klassenraad: basis voor een democratische klaswerking**

In een freinetklas gebeurt heel wat: elke dag beginnen we met een kring, plannings worden opgesteld, taken worden verdeeld, vrije teksten worden geschreven en tijdens tekstbesprekingen besproken, projecten worden uitgewerkt, sommigen werken aan de computer, anderen volgen een instructieles, sommigen werken individueel of in kleine groep aan een werktijd, er is de stille werktijd, de ene moment zijn we creatief bezig, de andere moment zoeken we dingen op,... Teveel om op te noemen.

Een klaswerking die zo'n complex geheel van werkmogelijkheden en technieken toelaat, vraagt heel wat van zowel leerling als leerkracht. Om deze werking te kunnen realiseren, hebben beiden nood aan een zeer duidelijke organisatie. Omdat we vanuit onze freinetpedagogie geloven in een verdraagzame democratie, stellen we ons als leerkracht niet boven onze kinderen. De stabiele organisatie die we nodig hebben in onze klassen, kunnen we bovendien enkel realiseren door ze in samenspraak op te bouwen. In een freinetklas hebben leerkracht en leerling elkaar werkelijk nodig! De klassenraad brengt als organiserende vergadering iedereen als gelijken rond de tafel. De binding die hierdoor ontstaat, zal de klas in staat stellen grenzen te verleggen en te slagen waar vele andere groepen falen: samen werken en samenwerken.

### **Het verloop van een klassenraad kunnen we in een aantal fasen indelen:**

1. De klassenraad wordt voor 'geopend' verklaard. Prullaria worden weggestoken, volledige concentratie wordt gevraagd.
2. Klasverantwoordelijke en gespreksleider lezen het verslag van de vorige klassenraad voor. Bij elk punt kan gereageerd worden door eenvoudig het woord te vragen. In principe wordt minstens één keer per week vergaderd. Een verslag vermeldt nauwkeurig door wie het werd opgesteld, wie eventueel afwezig was, alle afspraken die gemaakt werden en acties die moeten worden ondernomen door de groep of leden ervan. De klasverantwoordelijke controleert of afspraken werden nageleefd en de nodige acties werden ondernomen.
3. De hoofdmoot van de vergadering bestaat uit het bespreken van de nieuwe agendapunten. Kinderen en leerkracht verzamelen hun agendapunten op afzonderlijke flappen of in een brievenbus. Bij het verwoorden van hun agendapunten, leren we de kinderen spreken vanuit ik-zinnen (vb. "ik vond goed dat...", "ik wil feliciteren omdat...", "ik vond niet zo leuk dat...", "ik voelde me niet goed bij...", "ik stel voor..."), zodat communicatie niet rechtstreeks aanvallend wordt naar anderen toe. De klassenraad moet immers een opbouwend karakter hebben. Om deze reden worden ruzies tussen individuen ook buiten de klassenraad besproken.
4. Tijdens de klassenraad worden ook de nieuwe klastaken verdeeld.
5. Vooraleer de vergadering wordt afgesloten en het verslag uitgetypt, krijgt iedereen tijdens een 'slotronde' een laatste keer de kans om nog iets toe te voegen.

De duur en de onderwerpen van een klassenraad kunnen zeer uiteenlopend zijn. Van 20 min. tot ruim een uur, afhankelijk van wat er besproken wordt. De onderwerpen kunnen betrekking hebben op:

- de organisatie van de klas (vb: verdeling van beurtrollen aan computers, de uitvoering van klastaken, de schikking van tafels,...)
- het productieve (vb: de uitwerking van een project, acties die de klas organiseert, planning van uitstappen)
- het informatieve (vb: de leerkracht die informeert over schoolse afspraken en evenementen, de afgevaardigde van de kinderraad die verslag uitbrengt,...)

## Bijlage 2 : L'ENTRETIEN DU MATIN

### Définition

La pédagogie institutionnelle appelle l'entretien du matin « le Quoi de Neuf ? » ; il se pratique couramment en maternelle, comme « rassemblement du matin » ; c'est un temps initial, inscrit à l'emploi du temps, où les enfants s'expriment librement devant l'ensemble de la classe. A condition d'y prêter attention, les enfants vivent ce moment d'une manière très affective ; ce qui n'empêche pas, bien entendu, d'y engager une activité de connaissance : c'est la globalité de l'enfant qui s'y exprime (cognitif-social-affectif-corporel-psychologique...) ; organisé le matin, l'entretien facilite la liaison vie familiale-vie scolaire, inaugure la journée dans un plaisir actif tout en reconstituant le lien social. Il inscrit le désir dans le travail, sollicite un imprévu susceptible d'enrichir la vie de la classe, et bien sûr, constitue un lieu de pratique langagière non sélective (accessible comme telle à tous).

### Précautions

Il ne doit pas trop durer (sauf exception), en moyenne ¼ d'h. (½ h maxi) : il convient de juger en situation de la durée requise ; seuls quelques enfants trouveront quotidiennement le loisir de s'exprimer, ce qui implique que vous veilliez (avec tact) à ce que tous, le moment venu, puissent intervenir ; si l'entretien ne saurait être un simple prétexte à une séance didactique de langage (les enfants s'en désintéresseraient très vite), il ne doit pas non plus devenir une occasion de bavardage. Mais attention, une expression très banale peut être très chargée d'affect : sachez que lorsque l'expression se libère vraiment, les enfants s'y investissent spontanément. Vous devez intervenir le moins possible et à terme, vous taire tout à fait, laissant à un enfant la responsabilité de la gestion de l'entretien. La disposition spatiale importe : en maternelle, on se rassemble au coin rituel (moquette, chaises en rond...), avec les plus grands, on doit se rapprocher le plus possible les uns des autres.

### Organisation

Inscrit à l'emploi du temps, l'entretien, qui concerne la classe tout entière, peut avoir lieu chaque jour, ou au minimum deux fois par semaine ; comme pour tout débat, la parole doit être régulée : par vous-même, de préférence par un enfant (responsabilité tournante), il arrive parfois qu'elle se régule d'elle-même (plus rarement) ; le silence d'écoute est requis, de même que l'attention bienveillante de tous (cela s'apprend dans la durée ou résulte spontanément de l'intérêt de ce qui est dit). Tous les sujets sont acceptés : récit d'un rêve, d'un événement privé, compte-rendu de lecture, d'expérience, information personnelle ou commune, communication ou présentation d'une réalisation personnelle, d'un objet, expression d'un désir, d'une joie, d'une angoisse, d'un projet, proposition de travail... C'est le plaisir qui doit présider à cette activité (mieux vaut abandonner un entretien mal engagé). Votre participation consiste à solliciter la précision, la qualité de l'expression, l'interrogation et la curiosité, à proposer des prolongements, des vérifications, tout en restant le plus discret possible (ne monopolisez pas l'attention). La qualité de votre écoute est déterminante pour le succès de l'entretien. « Soyez humains » comme disait Rousseau dans l'Emile, et sachez qu'il y a plus souvent de non-dit que d'idées exprimées.

### Déroulement

1. rassemblez les enfants, obtenez rapidement le silence et commencez en disant : « Qui a quelque chose à dire ou à montrer ? ». Parfois, en cycle III, on choisit un ordre du jour en demandant aux enfants de préparer d'avance leur intervention ; mais cela limite la spontanéité, et entrave « l'expression profonde ».
2. laissez se faire l'entretien en veillant à la qualité de l'écoute, et en intervenant si nécessaire (cf ci-dessus)
3. sur une durée donnée (disons quinze jours maximum), tous les enfants doivent avoir eu l'occasion de s'exprimer ; limitez la durée d'intervention de chacun (sauf exception) ; limitez la durée de l'entretien (sauf exception).
4. les objets montrés peuvent être exposés dans la classe toute la journée avant d'être éventuellement remontés.

### Remarques

Certains sujets intéressants ou sensibles peuvent donner lieu à une exploitation ultérieure. Ils peuvent prendre la forme de projet de travail (ex. un enfant a vu un reportage à la télévision sur la préhistoire, et un groupe décide de préparer un exposé complet sur ce sujet -voir fiche " les conférences "-). Mais parfois ils méritent d'être rediscutés plus longuement ou plus institutionnellement en conseil d'enfants.

### Bron

ICEM, <http://www.freinet.org/icem/dept/idem83/dpf/comment/exprcom/entretien.html>

(à partir d'un travail réalisé par Nicolas Go - département de philosophie et Sciences de l'éducation - IUFM de Nice - centre de Draguignan "initiation aux techniques pédagogiques")

### **Bijlage 3 : Wie was Célestin Freinet ?**

Célestin Freinet werd in 1896 als vijfde van acht kinderen geboren in een boerengezin in het Zuid-Franse dorpje Gars, gelegen aan de oever van het riviertje de Esteron. De schitterende natuur, de dagelijkse omgang met boeren, herders en een enkele handwerksman waren van kindsbeen af een voedingsbodem voor zijn latere pedagogische denken. Nadat hij de lagere school en de middelbare school bezocht had, werd hij in 1913 student aan een École Normale. In 1915 werd hij opgeroepen voor militaire dienst. Een jaar later liep hij een schotwond in zijn longen op waardoor hij vier jaar lang als volledig oorlogsinvaliden in allerlei sanatoria en militaire ziekenhuizen verbleef. Wie kwam hij daar bijna uitsluitend tegen... de kleine man. Hij ervoer dat de oorlog in het belang was van het kapitalisme. Deze ervaring werd mede bepalend voor zijn latere strijdbaarheid. Hij was zo ver opgeknapt dat hij per 1 januari 1920 in het dorpje Bar-sur-Loup een aanstelling kreeg als leraar aan de lagere school.

Hij werd daar geconfronteerd met een overvolle klas, leerlingen die voor het 'schoolse' leerwerk nauwelijks gemotiveerd waren en een enorm gebrek aan leermiddelen. Bovendien had hij nog veel last van zijn longen, waardoor hij behoefte had aan frisse lucht en niet erg lang luid kon praten. Hij ging met zijn groep op bezoek bij de werkplaatsjes in en rond het dorp. Tijdens het wandelen vroegen de leerlingen van alles over wat ze om zich heen zagen. Terug in het lokaal was er weer het gebrek aan motivatie.

Dit wandelen en praten over de dingen die ze tegen kwamen, noemde hij école buissonnière, wat kan worden vertaald als spijbelschool. De ouders waren aanvankelijk verbaasd en ongerust, omdat ze dachten dat de leraar alleen maar wat rondwandelde met hun kinderen. Al doende ontwikkelde Freinet technieken om deze ervaringen te systematiseren en richting te geven. Zo schreef hij eerst jarenlang zelf verslagen van die wandelingen. Na een jaar of drie schreef hij ze ook op het bord om ze met de groep te bespreken. De leerlingen mochten vervolgens hun ervaringen vastleggen in teksten, deden tijdens de wandelingen onderzoek, maakten bundeltjes met verslagen en tekeningen. De kinderen raakten steeds gemotiveerder.

Op deze manier uitgaan van de activiteiten van kinderen, betekende dat de start van het werk minder lag bij de methode of het leerplan. Leren werd nu mede een verantwoordelijkheid van het kind en van de klas. Voor Freinet werd het steeds duidelijker dat de school geen geïsoleerd eilandje in de maatschappij moest zijn.

Naast zijn werk in de klas studeerde hij Frans. In oktober 1923 slaagde hij voor het examen en werd direct gevraagd als leraar aan het voortgezet onderwijs. Deze aanstelling weigerde hij; de sfeer op zijn school in Bar-sur-Loup sprak hem meer aan dan de wat formele sfeer in het voortgezet onderwijs.

Als dorpsonderwijzer hielp Freinet de bewoners met o.a. het invullen van moeilijke formulieren en daardoor kwamen ze met elkaar aan de praat. Hij praatte mee over de prijzen, de manier waarop je het goedkoopst kon inkopen enzovoort.

Daarmee werd hen duidelijk hoe de dingen door anderen geregeld werden. Freinet hoopte hen minder afhankelijk te maken van de landeigenaren. De school moest de leerlingen bewust maken van hun (toekomstige) plaats in de maatschappij.

Op zijn jarenlange speurtocht naar verbeteringen kwam Freinet in 1923 een drukpersje tegen, dat hij in zijn klas zette. De geschreven ervaringen van de leerlingen, die tot dan toe binnen de klasmuren bleven, konden zo bewaard en verspreid worden. De teksten van de leerlingen boden volop gelegenheid voor lees- en taalonderwijs. Dit werken met de drukpers versterkte zijn gedachte dat de methoden de school uit moesten. De waarden en normen uit deze schoolboeken hadden grote invloed op de kinderen. Deze waarden en normen strookten lang niet altijd met datgene wat in hun eigen bergdorp aan de orde was. Het contrast tussen hun eigen teksten en de methoden was tekenend. De inhoud van de methoden stond daarbij veelal haaks op ervaringen die de kinderen zelf opdeden. De manier waarop de auteur de informatie ordende, was in strijd met de wijze waarop je in alledaagse situaties kennis verwierf. Als deze kennis op een eigen manier werd geordend, werden eigen waarden en normen mede betrokken bij het verwerken ervan. Door de grotere betrokkenheid voelden leerlingen zich meer verantwoordelijk voor hun eigen leerproces.

Over zijn eerste eenvoudige drukperservaringen schreef Freinet een artikeltje in het vakblad l' École émancipée. De reacties op dat artikel waren het begin van briefwisselingen met collega's tot ver in het buitenland. Ervaringen uit hun klaspraktijk werden vermenigvuldigd en uitgewisseld. Dit werd de basis voor de latere Freinetbeweging. In 1925 verspreidde Freinet een artikel met de titel: Plus de manuels scolaires

(geen methodeboekjes meer). In 1927 schreef hij L' imprimerie à l' école (de drukpers op school). Er kwamen circulaires voor collega's die meer wilden weten en er werd een kindertijdschrift opgericht: La Gerbe. Door contacten tussen collega's begonnen ook leerlingen uit de verschillende klassen met elkaar te corresponderen. Leerlingen wisselden zo hun ervaringen uit en verbreedden hun kennis op allerlei vakgebieden. In 1927 kwamen de corresponderende leerkrachten voor het eerst op een congres in Tours bij elkaar. Er waren 41 deelnemers. Ze konden er kennismaken met de druktechniek, met Freinets boek L' imprimerie à l' école en met de kinderkrant. Het jaar daarop, in 1928, verhuisde Freinet met zijn vrouw Elise naar Saint-Paul. Beiden konden hier op een school in een arbeiderswijk aan de slag. Met de ouders ging Freinet op dezelfde manier om als in Bar-sur-Loup, wat ertoe leidde dat ook deze ouders erachter kwamen welke rechten en mogelijkheden ze hadden. Dit optreden viel in het dorp niet bij iedereen in goede aarde. Bovendien waagde Freinet het om van de burgemeester te eisen dat de vloer en het sanitair in de school gerepareerd zouden worden.

In 1932 vond er een groot congres van pedagogen plaats in Nice met als onderwerp 'Opvoeding in relatie met sociale ontwikkeling'. Vele buitenlandse deelnemers maakten van de gelegenheid gebruik om Freinets school te bezoeken. Het was voor Freinet een goede kans om de congresgangers te laten zien, waar nu precies de problemen van een leerkracht op een volksschool zaten. Ze troffen elkaar in de zaal van de plaatselijke herberg. Onder hen waren ook een aantal Russen. Nieuwsgierige bewoners kwamen meeluisteren naar de redevoeringen en discussies van de buitenlandse pedagogen. De Rus Roubakin hield een rede over de pedagogiek van de Russische revolutie en het schoolsysteem in Rusland. Voor de goeude burgerij werd dit de stok om mee te slaan: ze verspreidden het gerucht dat Freinet voor de communisten spioneerde. Er vormden zich twee partijen in het plaatsje: één voor en één tegen Freinet. Er ontstond een ware schoolstrijd. Felste tegenstander van Freinet was de burgemeester, die diverse keren aanmerkingen had gekregen van het ministerie van Volksgezondheid en het ministerie van Onderwijs over de slechte kwaliteit van zijn schoolgebouw. Freinet had zijn zorg voor het gebouw eerst aan de burgemeester proberen duidelijk te maken. Toen deze daar geen gehoor aan wilde geven, bracht hij het onder de aandacht van de autoriteiten. De strijd breidde zich langzaam uit tot een ware schoolstrijd met geweld. Dit haalde de landelijke pers. Door heel Frankrijk werden berichten verstuurd en er werd een actiecomité voor Freinet opgericht. Ondanks alle steun werd hij in 1933 op bevel van de perfect ontslagen, in het belang van het openbaar onderwijs. Op landelijk niveau werd het onderzoek naar de beweging voortgezet en er ontstonden ook rellen rond andere freinetleerkrachten. De meeste onderwijsinspecteurs oordeelden overigens gunstig over het onderwijs dat ze in freinetklassen tegenkwamen.

In 1934 bouwde Freinet bij Vence samen met zijn leerlingen een huis om tot school. Onder die eerste leerlingen bevonden zich twee uit Duitsland verdreven kinderen van joodse ouders.

Freinet was ook actief bij de bestrijding van het opkomend fascisme. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog werd hij gearresteerd en in een gevangenenkamp geplaatst. Zijn linkse maatschappelijke opvattingen en zijn strijd tegen het fascisme maakten hem tot iemand wiens mond moest worden gesnoerd.

In 1941 kwam hij vrij. Freinet nam de leiding op zich van de plaatselijke verzetsbeweging. Direct na de bevrijding in 1945 steeg het aantal aanhangers van zijn ideeën sterk. Tussen 1946 en 1950 schreef Freinet een aantal boeken. In 1948 richtte hij het Institut Coöperatif de l' École Moderne (ICEM) op. Alle activiteiten voor de verspreiding van zijn ideeën werden door deze organisatie gebundeld. Freinet vervolgde tussen 1950 en 1960 zijn auteurswerk. Hij organiseerde congressen waarbij nationaal en internationaal de freinetideeën werden uitgewisseld. Op het internationale congres in Nantes van 1957 werd een contactorganisatie voor de verschillende freinetklassen in allerlei landen opgericht. Deze kreeg de naam FIMEM (Fédération International des Mouvements de l' École Moderne) en Cannes werd de standplaats. Freinetleerkrachten spraken met opzet liever over de École Moderne dan over de École Nouvelle. Een nieuwe school suggereert dat het oude dient te verdwijnen. Modern geeft aan dat het onderwijs voortdurend kritisch in haar tijd moet blijven. Het moet voortdurend in beweging zijn om zelf mee de nieuwe tijd te kunnen maken.

In 1965 nam Freinet voor het laatst deel aan een van de congressen van de beweging. Op 8 oktober 1966 overleed hij en werd in zijn geboortedorp Gars begraven. Terug in de natuur...

**Bron**

Het Onvergetelijke Klasavontuur, <http://www.klasavontuur.be/freinet%20info.htm>